Behandling av vanliga psykiatriska tillstånd i primärvården

Introduktion av en stegvis vårdmodell

Utveckling på GVC

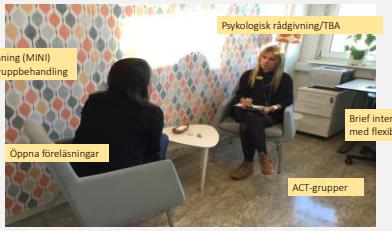

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

En ny väg framåt

- Beslut om att organisera om vårt arbetssätt
- Erbjuda evidensbaserade behandlingar
- Fokusera på utvärdering och forskning

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

GVC, Kompetenscentrum

Kompetenscentrum för psykisk ohälsa:

- Uppdrag från SLSOs ledning 2015
- Behov av kompetenscentrum psykisk ohälsa inom SLL PV
- Fokus på utbildning
- kompetenscentrumpsykiskohalsa.se

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

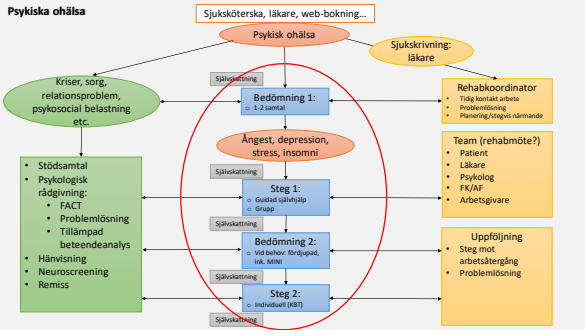

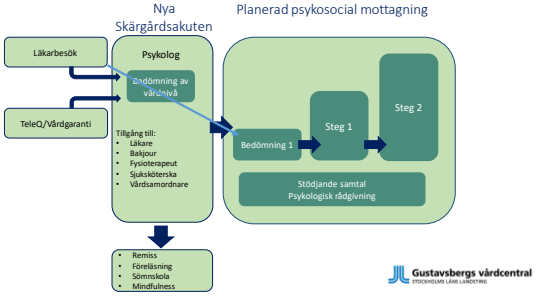

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Vår målbild

Att patienter med de vanligaste psykiatriska tillstånden ska identifieras och få bästa möjliga behandling så snabbt som möjligt i primärvården

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Dagens utbildning

- Bakgrund
- Stegvis vård - övergripande
- Bedömning 1

} 9^{00} - 11^{30} (ink. paus)

Lunch

- Steg 1
- Bedömning 2
- Steg 2

} 12^{30} – 16^{30} (ink. paus)

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Dagens utbildning

Bakgrund – vilka patienter kommer till PV?

Ca **30 - 50 %** av patienterna i väntrummet på en vårdcentral behöver hjälp med psykisk ohälsa.
Ansseau et al. (2004), Norton et al. (2007), Roca et al. (2009)

Ca **80%** presenterar sina symtom som kroppsliga.

Bara ca **50%** av depressioner och ångestsyndrom identifieras.

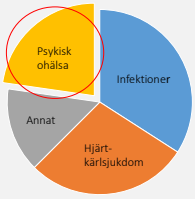

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – vilken typ av psykiska ohälsa?

- 2012-2014
- 4 vårdcentraler i Stockholm
- N=1518
- Noggrann psykologisk bedömning

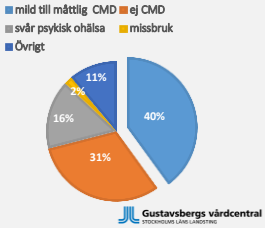

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – behandling?

Patienter som besökte husläkare i Sthlm under 2011:

- 7% diagnosticerades
- 20% någon form av hjälp för sitt psykiska lidande (främst psykofarmaka)
- 3% fick psykosocial insats (oklart vilken typ eftersom varken diagnos eller uppföljning registrerats)

Bakgrund – Socialstyrelsens riktlinjer 2017

- Hög tillgänglighet till en primär bedömning av vårdbehov till personer med symtom på depression eller ångestsyndrom (prioritet 1)
- Aktiv uppföljning till personer med depression eller ångestsyndrom, eller med misstänkt depression eller ångestsyndrom (prioritet 1)

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – Socialstyrelsens riktlinjer

Tillstånd	Högsta prioritet	Prioritet
Egentlig depression (lindrig till medelsvår)	KBT	2
Paniksyndrom	KBT	3
Social ångest	KBT (internet-KBT med behandlarstöd rekommenderas)	3
Tvångssyndrom	KBT (exponering och responsprevention)	1
PTSD	KBT (traumafokuserad, med exponering)	3
Generaliserat ångestsyndrom	Antidepressiva läkemedel (KBT: prio 5)	3
Specifik fobi	KBT (med exponering)	5

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – socialstyrelsens riktlinjer

Insomni (riktlinjer senast uppdaterade 2010):
- Kognitiv beteendeterapi (KBT), avslappningstekniker och/eller farmakoterapi.

Utmattningssyndrom:
- Rekommendationer baseras uteslutande på klinisk erfarenhet. Få behandlingsstudier genomförda.

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – socialstyrelsens riktlinjer

Mindfulness vid depression och ångestsyndrom:

- Enligt FoU är det vetenskapliga underlaget bristfälligt. Studier förväntas.

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – behov och utmaningar

- Finna lämpligt bedömningsförfarande som ökar sannolikheten att identifiera patienter med misstänkta psykiatriska tillstånd
- Hitta flöde som möjliggör att erbjuda evidensbaserad behandling
- Implementera effektiva format

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Bakgrund – rättvis och jämställd vård

Psykosociala resurser, bedömningsrutiner och behandlingsutbud skiljer sig runt om i landet, även inom olika landsting:

- Individuella, diagnosspecifika behandlingar
- IBH/FACT
- Mindfulness/Compassion focuserad therapi
- ”Stepped care” – olika varianter
- Transdiagnostiska gruppbehandlingar…

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

II. Stegvis vård

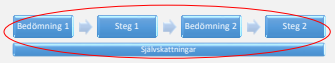

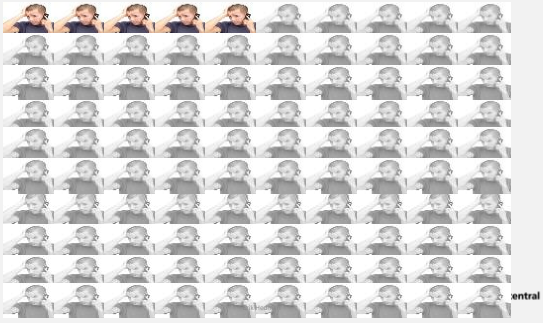

Ett möjligt arbetssätt?

Möjliga negativa automatiska tankar (NAT's)

- *"Det skulle aldrig funka hos oss…"*
- *"På Gustavsbergs är de ju så många…jag är ensam med X listade"*
- *"Vi skulle få långa vårdköer…"*
- *……*

Stegvis vård

- Ett sätt att ge fler tillgång till evidensbaserad vård
- Det finns idag evidensbaserade självhjälpsprogram (lämpliga för steg 1)
- Frigör tid för individuella behandlingar för dem som behöver det (steg 2)

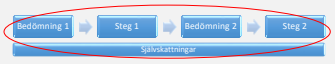

Stegvis vård

- I enlighet med lägsta effektiva omhändertagandenivå (Socialstyrelsen)
- Mer omfattande insatser är möjliga för patienter som inte blir hjälpta i lägre behandlingssteg
- Rekommenderas av diverse guidelines, t. ex. NICE

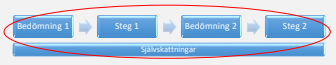

Stegvis vård – internationellt exempel

Nationellt initiativ för att öka tillgänglighet till evidensbaserad behandling för depression och ångestsyndrom med stegvis vård

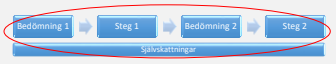

Stegvis vård – Evidensbaserad behandling?

Vad menas med ”evidensbaserad”?

- Diagnosspecifika protokoll
- Bygger på teoretisk modell
- Innehåller specifika behandlingskomponenter som angriper de processer som man tror vidmakthåller problemet
- Tydlig struktur och tidsram

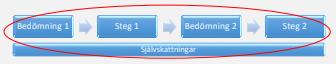

Stegvis vård

Finns i många olika former

- Varierande antal steg
- Varierande modaliteter (t.ex. föreläsning, grupp, självhjälp, individuellt…)
- Varierande innehåll ("watchful waiting", KBT, problemlösning, farmaka…)

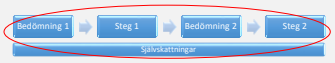

Stegvis vård

En modell:

- Bedömning 1: identifiering av depression, ångest, insomni eller stressrelaterad ohälsa som primär problematik
- Steg 1: diagnosspecifik guidad självhjälp (eller gruppbehandling)
- Bedömning 2: ställningstagande fortsättning, samt ev. fördjupad bedömning
- Steg 2: diagnosspecifik individuell behandling

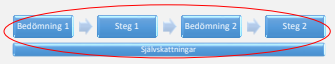

Stegvis vård – studie på GVC

Psychological Medicine

cambridge.org/psm

Original Article

Cite this article: Salomonsson S, Santoft F, Lindsäter E, Ejeby K, Ljótsson B, Öst Lars-G, Ingvar M, Lekander M, Hedman-Lagerlöf E. Stepped care in primary care – guided self-help and face-to-face cognitive behavioural therapy for common mental disorders: a randomized controlled trial. *Psychological Medicine* https://doi.org/10.1017/S0033291717001129

Received: 29 March 2017

Stepped care in primary care – guided self-help and face-to-face cognitive behavioural therapy for common mental disorders: a randomized controlled trial

Sigrid Salomonsson[1], Fredrik Santoft[1], Elin Lindsäter[1], Kersti Ejeby[2], Brjánn Ljótsson[1], Lars-Göran Öst[1,3], Martin Ingvar[4], Mats Lekander[4,5] and Erik Hedman-Lagerlöf[1,6]

[1]Department of Clinical Neuroscience, Division of Psychology, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden; [2]Department of Neurobiology, Care Sciences and Society (NVS), F1, Division of Family Medicine, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden; [3]Department of Psychology, Stockholm University, Stockholm, Sweden; [4]Department of Clinical Neuroscience, Osher Center for Integrative Medicine, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden and [5]Stress Research Institute, Stockholm University, Stockholm, Sweden

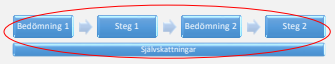

Syfte med studien

Utvärdera effekten av en stegvis vårdmodell för de vanligaste psykiatriska tillstånden i primärvården:

I. Utvärdera effekten av guidad självhjälp KBT
II. Undersöka om individuell KBT kan hjälpa patienter som inte blir tillräckligt hjälpta efter guidad självhjälp

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2
Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Inklusion och primär problematik

- 4 vårdcentraler i Stockholm
- Vuxna (18-65 år)
- N = 396

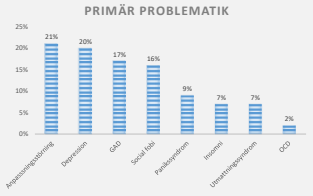

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2
Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Mätningar

- Före, efter steg 1, och efter steg 2
- Primärt utfall: remission (ja/nej).
  - Mätt på diagnosspecifik skala, t ex. < 30 p på LSAS eller < 9 p på MADRS

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2
Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

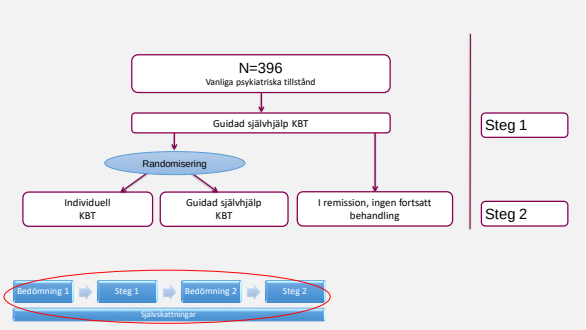

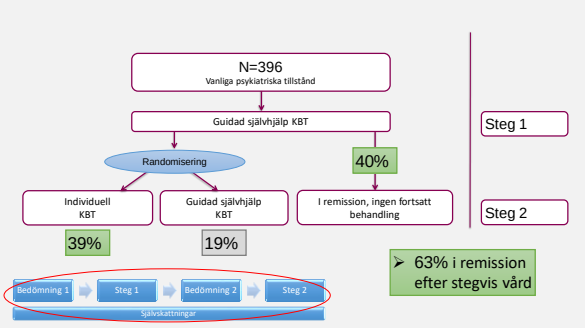

Stegvis vård – studie på GVC: resultat

- Stöd för en stegvis vårdmodell
- Totalt: 63% ”friska” efter programmet, i genomsnitt 6 sessioner per patient

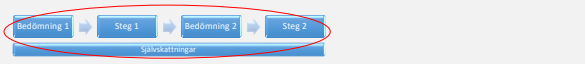

Stegvis vård – slutsatser från studien

- Guidad självhjälp KBT är hjälpsamt för många
- Frigör utrymme för individuell KBT för de med större behov
- Stegvis vård är ett rimligt sätt att tillhandahålla evidensbaserad psykologisk behandling för många

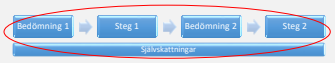

III. Bedömning 1

Hur gör ni?

- Sätt er i grupper om 3-4 och berätta hur bedömning görs på din arbetsplats:
  - Syfte? Antal träffar? Hur lång tid/träff?

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Vanliga problem och diagnoser

- Depression
- Social fobi
- Panikångest
- GAD
- Hälsoångest
- PTSD
- Tvångssyndrom
- Specifik fobi
- Sömnstörning
- Stressrelaterad ohälsa

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Mål och syfte med bedömning

- Att kunna möta patienter i ett tidigt skede, undvika väntetider
- Identifiera de patienter som lider av vanliga psykiatriska tillstånd

Syfte:

- Ge bästa möjliga behandling utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet
- Avstå från verkningslösa eller skadliga åtgärder
- Ge rätt information (till patienten och till övriga vårdgivare)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Syfte med bedömning

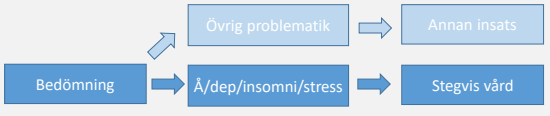

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Förslag strukturerad bedömning

Tre informationskällor:

1) Anamnes
2) Diagnostisk intervju
3) Självskattningsformulär

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

1. Anamnes

- Patientens bild
- Kompletterande frågor

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

1. Anamnes- prova på!

- Dela upp er två och två
- Rollspel: en av er är bedömare och genomför ett första bedömningssamtal
- Ni har fått varsin ”patient” att spela enligt den skriftliga instruktionen.
- Ge korta och tydliga svar på frågorna, krångla inte.
- Varje intervju ska ta högst 15 minuter.

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

1. Anamnes- prova på!

- Fick du (som bedömare):
  - tankar om vad det rörde sig om för problematik?
  - tankar om lämpliga interventioner?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

Socialstyrelsens riktlinjer:

- ”Det kliniska samtalet är en viktig utgångspunkt för den diagnostiska processen, men räcker inte alltid för att diagnosticera depression eller ångestsyndrom.”
- ”För att öka den diagnostiska tillförlitligheten behöver den kliniska bedömningen kompletteras med strukturerade eller semistrukturerade diagnostiska intervjuer.”

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

MINI:

- Ett vanligt instrument att använda som stöd i diagnostik, främst använt i forskning
- Baseras på diagnoskriterier för DSM-5
- Tar ca 30-45 min att genomföra (ibland mer…)
- *”Bruket av diagnostiska kriterier är tänkt att utgöra ett delmoment vid utredning”*

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

Fördelar med MINI:

- Ett sätt att stämma av sin kliniska diagnostik mot etablerade diagnoskriterier
- Ett sätt att fånga upp områden man kan ha missat i sin kliniska bedömning
- Ett sätt att få information om eventuell samsjuklighet

Nackdelar med MINI:

- Kan vara tidskrävande
- Överinklusivt och ger ofta ”falska positiva” diagnoser

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

Alternativ?

- Använda portalfrågor för att fånga upp de problemområden vi har evidensbaserade behandlingar för?
- Ställa provisorisk diagnos för att påbörja behandling på steg 1?
- Återvända och fördjupa bedömning (med MINI?) om behandling på steg 1 inte varit hjälpsam?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

Förslag för att underlätta och förenkla en första screening av vanliga psykiatriska tillstånd

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostisk intervju

Målbild med alternativt diagnosverktyg:

- Med tillräcklig säkerhet våga initiera lågintensiv behandling (steg 1)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2. Diagnostik - prova på!

- Fortsätt i samma par
- Rollspel: en av er är bedömare och genomför ett första bedömningssamtal
- Ni har fått varsin ”patient” att spela.
- Ge korta och tydliga svar på frågorna, krångla inte.
- Varje intervju ska ta högst 15 minuter.

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

3. Självskattningsformulär

- Tilläggsinformation vid bedömning (+ för att utvärdera insatser)
- För att jämföra patientens symtom mot en normalpopulation
- Flera självskattningsskalor finns i TakeCare (fliken ”webbskattningar”)
  - Kan aktiveras som enstaka mätning eller vid upprepade tillfällen

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

3. Självskattningsformulär

Skattningsskalor	Gränsvärden	Finns i TC
PHQ-9 (depression)	9p	*
GAD-7 (ångest/oro)	9p	*
AUDIT (alkohol)	Riskbruk: >14p för män; >8p för kvinnor	*
PDSS-SR (paniksyndrom)	6p	*
PSWQ (GAD)	57p	*
LSAS (social fobi)	30p	*
Y-BOCS (tvångssyndrom)	15p	*
SHAI -14 (hälsoångest)	17p	*
PSS (stress)	-	*
IES-R (PTSD)/PCL-5	1.8p/38p	*
ISI (insomni)/SCI	10p/16p	*
SMBQ/KEDS (utmattning)	SMBQ: 4.2p/KEDS: 19p	

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Film: Aktivera upprepade mätningar i TakeCare

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Behandlingsplanering

Presentera Guidad självhjälp med bok som behandling

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Behandlingsplanering

Att väga in
- Pågående kris?
- Nyinsatt SSRI?
- Svår psykosocial belastning?
- Möjlighet att tillgodogöra sig behandling just nu? Motivation?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Behandlingsplanering

Handlägga gränsfall
- Avvakta och följ förloppet
- Provbehandla
- Utreda vidare

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Vad kan ni ta med er?

- Gällande bedömning, finns det förändringar jag kan göra för att öka sannolikheten att identifiera vanliga psykiatriska tillstånd i mitt patientflöde?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Sammanfattning bedömning

Viktigt med struktur

Fråga bredare än vad patienten spontant berättar

Använd diagnostisk intervju/screening som komplement

Självskattning av symtom hjälpsamt och möjliggör uppföljning

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

IV. Steg 1

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Steg 1

- Guidad självhjälp med bok (el. gruppbehandling el. internetbaserad)
- Innehåll: föränderligt över tid, vägledas av evidens och klinikutvärdering
  - Möjlighet testa nya behandlingar
  - Utvärdering (följa progress) viktigt

➢I denna utbildning fokus på guidad självhjälp med hjälp av böcker för steg 1

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp

- Diagnosspecifika böcker
- Ofta ca 10 kapitel
- Innehåll som i manualbaserad individuell KBT

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – några bra val

Diagnos	Titel	Författare
Depression	Ut ur depression och nedstämdhet med kognitiv beteendeterapi Ta makten över depressionen: förändra dina vanor - förbättra ditt liv	G. Andersson, et al M. Addis & C. Martell
Social fobi	Social fobi - effektiv hjälp med kognitiv beteendeterapi	T. Furmark, et al
Paniksyndrom	Ingen panik: Fri från panik- och ångestattacker i 10 steg med kognitiv beteendeterapi	P. Carlbring & Å. Hanell
OCD	Fri från tvång – steg för steg med kognitiv beteendeterapi	M. Asplund & E-L. Rosengren
Hälsoångest	Tänk om jag är sjuk! Fri från hälsoångest med kognitiv beteendeterapi	E. Hedman, et al.
GAD	Sluta älta och grubbla: lättare gjort med kognitiv beteendeterapi	O. Wadström
Insomni	Sov gott – råd och tekniker från kognitiv beteendeterapi	S. Jernelöv
Stress (anps. & utm.)	Kognitiv beteendeterapi för stress- och utmattningsproblematik. En självhjälpsbehandling *	E. Lindsäter, et al (GVC)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – praktiskt

- Behandlingsstart utifrån patientens önskemål
- Patienten köper boken (Adlibris, Bokus…)
- Uppstartssession
  - Genomgång självhjälpsarbetet
- Stöd under behandlingen
  - Fysisk träff/tele/Skype…

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Film: uppstartssamtal guidad självhjälp

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – uppstartssession

Info till patienten

- Behandlingen kräver tid för läsning (ca ett kapitel/vecka)
- Behandlingen innebär även praktiska övningar
- Terapeuten kommer att stötta patienten under behandlingens gång
- Guidad självhjälp är del i stegvis vård, behandling kan intensifieras vid behov
- Utvärdering är en viktig del av behandlingen – veckovisa skattningar

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – terapeutens roll

- Motivera
- Normalisera svårigheter
- Problemlösa kring eventuella hinder
- Besvara frågor
- Vid behov hjälpa patienten med specifika terapiuppgifter

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – terapeutens roll

Guidning sker under behandlingens gång

- Vanligt förfarande: stöd vid uppstart, mitt i behandlingen, vid avslut
- Form och frekvens av stöd anpassas efter patientens behov
- Viss flexibilitet i behandlingslängd (riktmärke: 10 veckor)
- Hjälpsamt dela ut direkttelefonnummer till terapeut

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – självskattningar

Utvärdera patientens progress

- Titta på kurvor med patienten
  - Tydliggör gradvisa förbättringar/försämringar som annars missas av patienter
  - Överväga att steppa upp till steg 2
- Vid avslut, sammanväg självskattningar med det som patienten berättar

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – självskattningar

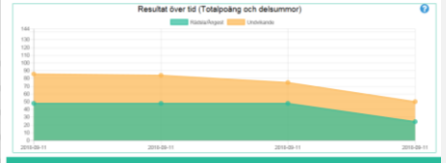

LSAS-SR

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Guidad självhjälp – erfarenheter GVC

Plus:
- Patienter uppskattar tydligt fokus på centralt problem
- Lättare att komma ihåg material i text
- Allt arbetsmaterial samlat
- Tillåter flexibel användning
- Många blir ordentligt hjälpta

Minus
- Böcker upplevs tunga av en del
- Svårigheter att utföra vissa uppgifter, typ exponering

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Steg 1 – gruppbehandling

- Stress
- Metakognitiv grupp för oro och ältande
- Sömnskola
- (Mindfulness i grupp)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Vad kan ni ta med er?

- Vilka förutsättningar finns på min vårdcentral för att implementera guidad självhjälp?
- Vilka förändringar behöver göras på min vårdcentral för att kunna arbeta med guidad självhjälp?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

V. Bedömning 2

Efter steg 1

- Har patienten tillgodogjort sig behandlingen?
- Är patienten ”frisk”?
- Finns andra kvarstående problemområden?
- Behöver patienten intensifierad behandling eller nytt fokus?

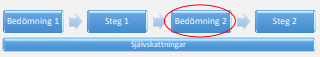

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Efter steg 1 - informationskällor

- Ursprunglig bedömning
- Patientens beskrivning
- Patientens självskattningar
- Ev diagnostisk intervju (MINI)
- Inventera patientens lärdomar från steg 1

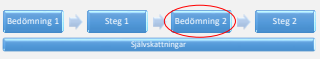

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Olika scenarier

- Patienten har gjort stor förbättring på diagnosspecifikt självskattningsformulär och passerat cut-off, säger sig må bra och vill inte ha mer hjälp
  - Avslut, patienten välkomnas åter vid behov
- Patienten har gjort stor förbättring på diagnosspecifikt självskattningsformulär och passerat cut-off, men komorbid problematik kvarstår
  - Överväg ny behandlingsomgång med guidad självhjälp (inom nytt område)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Olika scenarier, forts.

- Förbättringar har uteblivit enligt formulär, patienten uttrycker fortsatt vårdbehov inom samma problemområde
  - Uppdatera bedömning: Vilka problem kvarstår? Vad har patienten lärt sig av behandlingen?
  - Undersök motivation och möjlighet till individuell behandling i steg 2
  - Om aktuellt, boka behandlingsserie enl relevant behandlingsprotokoll

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Film: avslut guidad självhjälp

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

VI. Steg 2

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Individuell KBT

Individuell KBT enligt diagnosspecifika evidensbaserade protokoll

- Generellt: när behandlingsförsök i steg 1 inte har varit hjälpsamt
- Undantag som går direkt till steg 2:
  - PTSD och specifik fobi
  - Patient uttrycker att hen absolut inte vill genomgå självhjälpsbehandling
  - Nedsatta kognitiva funktioner (exv. påtagliga svårigheter att läsa)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT

Finns mycket att lära från patientens erfarenheter i guidad självhjälp

- Avsätt tid för att inventera lärdomar och hinder

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT

- Det finns flera protokoll med god evidens
- Val bör styras utifrån klinikers kompetens/intresse, utbildning och tillgång till handledning
- Protokoll på GVC valts utifrån:
  - Stort vetenskapligt underlag
  - Låga drop-outs i studier
- OBS: ej förkortade ”primärvårdsanpassade” protokoll

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT - några bra val

Diagnos	Titel	Författare
Depression	Brief behavioral activation, Beteendeaktivering för depression	C. W. Lejuez, et al, Ekers
Social fobi	Kognitiv terapi för social fobi	D. Clark & A. Wells
Paniksyndrom	Kognitiv terapi för paniksyndrom	D. Clark & P. Salkowskis
PTSD	Kognitiv terapi för PTSD	A. Ehlers & D. Clark
Specifik fobi	Ensessionsbehandling	L-G. Öst
OCD	Exponering med responsprevention	Mottagningen för tvångssyndrom (Psykiatri sydväst)
Hälsoångest	Exponeringsbehandling	Hedman et al./ Furer & Walker
GAD	Tillämpad avslappning	L-G. Öst
Insomni	KBT för insomni	S. Currie
Stress (anps. & utm.)	Kognitiv beteendeterapi för stress- och utmattningsproblematik	E. Lindsäter, et al (GVC)

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT – vad behöver kliniker

- Tillgång till relevant arbetsmaterial
- Tid: rätt antal sessioner (8-20) och längd på sessioner (45-90 minuter)
- Möjlighet till sessioner utanför vårdcentralen (in vivo exponering, beteendeexperiment)
- Utbildning och handledning

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT – självskattningar

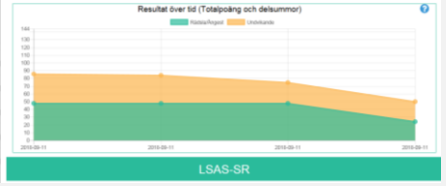

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Individuell KBT – erfarenheter GVC

Plus:
- Utrymme för noggranna analyser och spetsade interventioner
- Patienter med långvariga och envisa problem blir ordentligt hjälpta
- Erbjuder möjligheter till kreativa arbetssätt

Minus:
- Kräver planering och förberedelse
- Krävande att 'vara duktig' på flera protokoll i primärvårdsmiljö

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Diskussion:

- Vilka förutsättningar finns på min vårdcentral för att arbeta med evidensbaserade manualer?

Bedömning 1 → Steg 1 → Bedömning 2 → Steg 2

Självskattningar

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Ett möjligt arbetssätt?

Vad kan ni ta mer er?

Hur kan ett första steg se ut för att komma igång?

- Stegvis vård för ett vanligt psykiatriskt tillstånd? Vilket?
- Systematiskt be patienter skatta symtom vid pre och post?
- Testa bedömningsmall?

➢ Diskutera lämpliga steg i värderad riktning

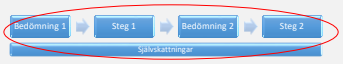

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Kostnadsfria utbildningar under 2019-2020

- Kognitiv terapi för social fobi
- Kognitiv terapi för paniksyndrom
- Kognitiv terapi för PTSD
- KBT för hälsoångest
- KBT för insomni
- Beteendeaktivering för depression
- KBT för stressrelaterad ohälsa
- Metakognitiv gruppbehandling för oro och ältande

Anmälan och material: kompetenscentrumpsykiskohalsa.se

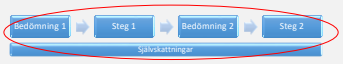

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

www.kompetenscentrumpsykiskohalsa.se

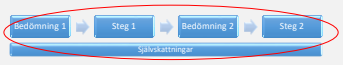

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

Tack!

Gustavsbergs vårdcentral
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING